

Проблеми оцінки рекреаційного потенціалу

Згідно з чинним у наш час Класифікатором видів економічної діяльності [рекреаційна діяльність](#) – це відносно самостійний вид діяльності, яка забезпечує в кінцевому результаті відпочинок, лікування, туризм, різноманітні форми дозвілля, розваги, вдосконалення та розвиток особистості.

Безумовно, ефективна рекреаційна діяльність можлива при наявності відповідних запасів рекреаційного потенціалу. Здійснення такої діяльності вимагає його всебічної оцінки.

Як вже зазначалося вище, в науковій літературі оцінка рекреаційного потенціалу здійснюється переважно в двох площинах: *по-перше*, в складі оцінки природно-ресурсного потенціалу і, *по-друге*, як розв'язання самостійного завдання. Наголосимо, що для того, щоб щось оцінювати, необхідно мати інформацію про досліджуваний об'єкт. Це означає, що в статистичних довідниках і щорічниках повинна бути повноцінна, принаймні така, як по інших видах економічної діяльності (наприклад, по промисловості чи сільському господарству), інформація про рекреаційний потенціал і рекреаційну діяльність. На превеликий жаль, така інформація практично відсутня. Отже, необхідно в наступних випусках статистичних довідкових матеріалів її подавати.

З огляду на сказане, в площині оцінки рекреаційного потенціалу як самостійного завдання непересічний інтерес викликає стаття І.Зелінського „Про статистичну оцінку рекреаційно-оздоровчого забезпечення населення в регіоні”. Автор вважає, що позитивними оціночними показниками які характеризують природні комплекси, є стійкість; рекреаційне навантаження; місткість території; ступінь рекреаційної дигресії. При цьому, під рекреаційною дигресією він розуміє порушення природного середовища в результаті впливу на нього рекреантів. Очевидно що ці та інші показники й мають бути в складі статистичних щорічників, бюлетенів та довідників.

Базуючись на вивченні різних підходів щодо оцінки рекреаційної місткості території, І.Зелінський пропонує визначати її за формулою:

$$E = \sum n_i \cdot S_i$$

де E - екологічна місткість території, люд./дн.;

n_i - максимальне значення навантажень, які приводять природні комплекси першого плану стійкості відповідно до першої або другої стадії дигресії, люд./дн. га;

S_i - площа природного комплексу першого класу стійкості до рекреаційного навантаження, га.

І. Зелінський поділяє точку зору В. Павлова та Л. Чергина щодо доцільності визначення потенціалу родовищ мінеральних вод та лікувальних грязей одного типу за формулою:

$$П_k = V_k / t n_k$$

де $П_k$ - природний потенціал родовища чи групи родовищ природних рекреаційних ресурсів k -го виду, люд./рік;

V_k - сумарні запаси природних рекреаційних ресурсів (ПРР) вищого виду, одиниць/рік;

n_k - норма споживання ПРР вищого виду на один курс лікування, одиниць;

t - термін регенерації мінерального ресурсу, років.

Одночасно потенційну місткість кліматолікувальних місцевостей пропонується визначати за формулою:

$$П_{km} = S_{кл} \cdot n_{кл} \cdot T_p / t_p$$

де $П_{km}$ - потенційна рекреаційна місткість кліматолікувальних місцевостей, люд./рік;
 $S_{кл}$ - площу курортних лісів у кліматолікувальних місцевостях, га;
 $n_{кл}$ - норматив гранично допустимих навантажень на ландшафти, люд./га;
 T_p - тривалість сприятливого для кліматолікування періоду, днів/рік;
 t_p - тривалість курсу кліматолікування, днів.

Безумовно, за такою самою схемою можна визначати і природний потенціал для організованого та неорганізованого відпочинку, коли при оцінці враховуються площі рекреаційних зон, рекреаційних куточків, міських парків, скверів.

Крім того, І. Зелінський пропонує такий методичний підхід для здійснення інтегральної оцінки рекреаційного потенціалу, який зводиться, згідно з його висловом, до формування посадникової бази та здійснення оцінки на 4-х етапах.

На першому етапі він вважає за необхідне проводити оцінку об'єктів природного потенціалу регіону (водних, мінеральних вод, лікувальних грязей, земельних ресурсів), які можуть бути використані з рекреаційною метою, використовуючи при цьому показники, що характеризують наявність, запаси та стан вказаних об'єктів.

На другому етапі пропонується здійснювати оцінку рівня використання природного потенціалу регіону з рекреаційною метою, на третьому етапі – здійснювати оцінку стану та використання рекреаційно-оздоровчих закладів та відповідної інфраструктури на території регіону за наступними показниками: наявність санаторіїв, санаторіїв-профілакторіїв, баз відпочинку, туристичних баз, туристичних готелів, дитячих санаторіїв, спортивно-риболовних та спортивно-мисливських баз; наявність інфраструктури (автомобільні та залізничні шляхи); профіль, наявність місць у рекреаційно-оздоровчих закладах; фінансове забезпечення. Четвертий етап, протягом якого проводиться оцінка ефективності рекреаційно-оздоровчого забезпечення в регіоні, є завершальним.

Для цієї оцінки пропонується використовувати показники, які дозволяють робити висновок як про доходи від функціонування системи рекреаційно-оздоровчого забезпечення, так і витрати на неї (кількість оздоровлених за напрямками; сумарні надходження до бюджету від санаторно-курортних закладів; фінансування санаторно-курортних закладів з бюджету; витрати на функціонування рекреаційно-оздоровчої системи регіону).

Як зазначає В.І. Мацола, доцільно звернути увагу на методику, запропоновану О.В. Живицьким, Т.М. Батієм і О.М. Медяною, де економічна оцінка природних рекреаційних ресурсів проводиться на прикладі пляжних територій, згідно з якою, економічну оцінку природних рекреаційних ресурсів можна проводити в розрізі трьох показників:

- 1) вартості валової продукції, грн.;
- 2) окупності затрат, грн. на 1 грн. затрат;
- 3) диференційованого доходу, грн./м² площі пляжу.

Звичайно, можна було б навести ще низку різноманітних методик. Але, як зазначає В.І. Мацола, різновидністю визначення економічної оцінки природних ресурсів лише конкретизується її зміст. Очевидно, що сказане стосується й інших видів оцінок, наприклад соціальної оцінки. І з цим не можна не погодитися. Та з нашого погляду важливішим є дещо інше. Це, насамперед, всебічність і всеохоплюваність оцінок рекреаційного потенціалу.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що економічні оцінки, які спрямовані на визначення, насамперед, результативності рекреаційної діяльності, є безумовно суттєвими з позиції ефективності господарювання, але, на наш погляд більш важливе значення має оцінка місткості рекреаційного комплексу АР Крим з позиції збереження можливості до самовідтворення рекреаційного потенціалу АР Крим. Необхідно акцентувати увагу на тому, що, з огляду на сказане, в сучасній науковій літературі містяться надзвичайно суперечливі погляди і оцінки.